

ТРИ НЕВІДОМІ ЛИСТИ ФІЛАРЕТА КОЛЕССИ

Василь Коваль, етномузиколог, композитор, канд. мистецтвознавства, ст. наук. співр., доцент кафедри музичної фольклористики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка (Львів), vmk333@ukr.net, +38 050 610 34 25.

Об'єктом дослідження в цій науковій розвідці є три невідомі листи Філарета Колесси та лист його дружини Марії, які становлять цікавий джерельний матеріал для наукових пошуків і всебічних студій традиційної духовної культури, її носіїв, поціновувачів та дослідників тощо. Тому ці послання заслуговують на детальний текстологічний аналіз.

Результати такого аналізу дозволяють констатувати, що навіть поверхневий системний науковий пошук відкриває широкі можливості для подальшого поглибленого студіювання закладених в об'єкті дослідження на перший погляд незримих умовиводів. А вже відтак до отриманих побіжних наукових висновків варто застосувати мультидисциплінарний підхід, до якого би долучилися зацікавлені різнопрофільні фахівці: у цьому випадку не тільки етномузикологи, а й фольклористи, історики, біографи, релігієзнавці, зрештою колессезнавці тощо.

Ключові слова: Філарет Колесса, епістолярій, фольклор.

Ще навесні 2013 року до моїх рук потрапили три листи Філарета Колесси, з яких було зроблено скано- та ксерокопії. Оригінали ж листів зараз зберігаються в Приватному архіві родини Колессів. Установити, як саме вони потрапили до Львова, на превеликий жаль, уже не можливо. Відомо тільки, що ці листи належали львівському колекціонерові Петру Лисому¹. Тільки через шість років було нарешті вирішено ввести ці листи в науковий обіг. Усний дозвіл на їхнє опрацювання я отримав від п. Яреми Колесси, якому й передав оригінали, а собі залишив електронні та паперові копії.

Здавалося б, що достатньо було би тільки опублікувати ці листи. Та вони є цікавим матеріалом для системних наукових пошуків та всебічності досліджень традиційної духовної культури, її носіїв,

---

¹ Петро Лисий – колекціонер декоративного та художнього мистецтва, старовинних книг та епістолярію тощо. Після його кончини родина через брак коштів почала розпродавати приробирану колекцію.

поціновувачів та дослідників тощо. А насамперед – доповнюють невідомі сторінки життєпису Ф. Колесси. Тому ці послання заслуговують на детальний їхній текстологічний аналіз.

Два з цих листів датовані, один – без зазначення дати. Та з'ясувати порядковість їхнього написання саме за допомогою текстологічного аналізу було зовсім нескладно. Перший лист до „Високопреподобного Отця Декана”¹ датовано 30 грудня 1944 року, другий – до „Шановного Товариша Михайла Бардака, господаря в Рудниках” – 14 січня 1945 року, третій – до „Високоповажної Пані Добродійки” – не містить дати його написання. Як бачимо, тільки в другому листі чітко вказаний адресат Михайло Бардак та населений пункт, у якому він мешкає (чи мешкав на той час). Зовсім неважко було встановити, що це село Рудники Миколаївського району Львівської області. Хоча й у листі до Михайла Бардака йдеться винятково про побутову справу, та саме він (лист) дає ключ для розв'язання декількох важливих питань. М. Бардак був поважаною людиною у селі, про що дізнаємося з допису Богдана Ковтала „Село в період німецької окупації 1941–1944 рр.” до історико-краєзнавчого нарису про с. Рудники [7]. Він – колишній січовий стрілець, наймолодший доброволець Українського легіону – засновник і керівник молодіжної національно-патріотичної руханкової організації „Січ” у с. Рудники. Прожив до 1995 року.

У листі до М. Бардака Філарет Колесса дякує господареві за збереження валізи, у якій були зимові речі та вовняний светр. А також обіцяє за цей гарний учинок, „який приносить честь нашому українському селянству”, грошову винагороду. Навіть згадування Ф. Колесси про валізу, яка зберігалася у М. Бардака, вказує на те, що вочевидь академік особисто був раніше в с. Рудники. Про цей факт немає відомостей у монографіях Ярослава Шуста [9] та Софії Грици „Ф. М. Колесса” [2]. Проте це цікавий для дослідників епізод у біографії вченого. Зрештою, про своє перебування у с. Рудники навесні й влітку 1944 року він сам згадує в листі до „Високопреподобного Отця Декана”. Детальнішу інформацію (її необхідно дещо доповнити та розтлумачити) про це почерпуємо зі згаданої вище статті Богдана Ковтала [7].

Отже, навесні (правдоподібно на початку квітня) 1944 року окупаційна німецька влада через бомбардування, зокрема 9 квітня вказаного року, советськими військами Львова (операція із його звільнення „Буря”) скерувала Філарета Колессу з родиною до цього села.

---

¹ Декан – посада в церковно-адміністративній системі.

Можливо, саме це й стало причиною замовчування такого факту в уже згаданих монографіях, щоб уберегти та не наражати його добре ім'я і родину на небезпеку та запобігти можливим звинуваченням у співпраці з німецько-фашистськими загарбниками¹. Варто зауважити й те, що у відомостях про місце перебування дійсних членів та членів-кореспондентів академії, поданих Президією АН УРСР не раніше ніж 15 травня 1942 року, навпроти прізвища Колесса представлено „невідомо” [3, с. 121]². Та про діяльність ученого в роки німецько-фашистської окупації Львова вже є певні відомості.

У Рудниках Філарет Колесса з родиною спочатку оселився у сім'ї Василя Бардака (родича Михайла Бардака), а пізніше проживав у колишнього січового стрільця та багаторічного сільського дяка Василя Гриника. У родині Василя Бардака³ ще дотепер зберігається гвинтовий стілець для сидіння за роялем. На сьогодні важко з'ясувати, чому згадана валіза залишилася на зберіганні не у Василя, а в Михайла Бардака. Та це зовсім не так уже й важливо.

Ціннішим для наукових студій є те, що лист до Михайла Бардака якраз і дає змогу встановити не тільки почерговість недатованого послання Ф. Колесси, а й особи двох інших адресатів. У ньому вчений сповіщає селянина, що він уповноважує „Високоповажану Паню Деканову Сабатову” забрати валізу й передати обіцяні кошти (п'ятсот рублів) за її збереження. А вже в листі до „Високоповажної Пані Добродійки” вчений дякує їй за те, що вона забрала валізу від Михайла Бардака, а також складає в ньому сердечну подяку „Високопреп. Отцю Деканові”. Отже, такі деталі засвідчують, що лист до „Високоповажної Пані Добродійки” був третім із ряду, як його й представлено вище. До того ж тепер можна встановити й адресатів першого й третього листів: перший – до отця Сабата, третій – до його дружини.

І справді, з 1944 до 1950 року в с. Рудники мав парафію священник отець Олександр Сабат, про що дізнаємося з історико-краєзнавчого нарису про це село в дописі до збірки Степана Яцишина „Історія церкви святого архангела Михаїла” [5]. Саме в 1944 році

¹ До того ж московсько-більшовицька влада ретельно приховувала свою причетність до бомбардування Львова, оскільки воно було значно руйнівнішим, аніж у 1939 році німцями.

² Відомості Президії АН УРСР (евакуйована на той час у м. Уфа) для ЦК КП(б)У оприлюднено в першій частині (документи й матеріали) „Історії Національної академії наук України (1941–1945)”, що вийшла друком у 2007 році [3].

³ Цей родич – його внук Ігор, учитель фізкультури Рудниківської школи.

не пізніше ніж укінці вересня – напочатку жовтня він із родиною прибув до Рудників із Перемишльщини. Згогад про крайній найпізніший термін його переселення наразі ґрунтується на тому, що вже з 4 жовтня вказаного року о. Сабат започаткував ведення книг народжених і померлих. Знаходимо відомості про нього й у Центральному державному історичному архіві м. Львів. У фонді № 201 (Греко-католицька митрополича консисторія, м. Львів)¹, в описі 1в це прізвище подибується неодноразово. Та найімовірніше – це священник Олександр-Роман Сабат, 1893 року народження [1, од. збір. 817, 823, 844] (греко-католицьке духовенство та й миряни цього віросповідання досить часто мали подвійні імена). В описі, зокрема, міститься його особова справа якраз із 1944 року. Звичайно, можна б дізнатися більш детальну інформацію про цю особу, а можливо, й про його дружину, переглянувши безпосередньо всю наявну в архіві документацію щодо них. Та метою цієї розвідки є тільки встановлення адресатів Філарета Колесси в першому та третьому листах. Тому для такої студії наведених вище звідомлень уповні достатньо. Подальша деталізація – це вже справа мультидисциплінарного підходу зацікавлених фахівців різного наукового профілю.

Окрім встановлення адресатів Ф. Колесси в першому й третьому листах, важливим є текстологічне дослідження їх (листів) у частині, що передовсім торкається фольклористики. Саме текст першого за датою написання листа до, як вдалося з'ясувати, отця Олександра-Романа Сабата, настоятеля церкви святого архангела Михаїла в с. Рудники, майже повністю стосується піклування Філарета Колесси про фольклористичні справи. Він звертається до священника вперше, навіть, як сам зауважує, не знаючи його особисто.

Учений на час написання листа був, як відомо, керівником Львівського відділу Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, який відновив діяльність за постановою Львівського обкому КП(б)У від 23 серпня 1944 р. та постановою Президії АН УРСР від 8 вересня 1944 р. [4, с. 519]. За два дні – 28 грудня вказаного року – до зазначеної на посланні дати відбулося наукове засідання львівських відділів інститутів Академії наук УРСР, на якому йшлося про виконання планів за 1944 р. і планування на 1945 р. Зі звітом та плануванням виступив й академік Колесса, про що дізнаємося з протоколів цих наукових засідань, які опубліковано в першій

---

¹ Цей фонд оцифрований та доступний у мережі інтернет [1].

частині уже згаданої „Історії Національної академії наук України (1941–1945)”. У своїй доповіді вчений, зокрема, зацентрував увагу на тому, що в 1945 р. заплановано „провести експедиції для запису (...) фольклору, що в’яжеться з Вітчизняною війною” [3, с. 342].

У листі до о. Сабата академік якраз і повідомляє про відновлення у Львові з приходом радянської влади філіалу „Київської Академії Наук УРСР, а в ньому й Інститут[у] Мистецтвознавства, Фольклору й Етнографії” та інформує про зазначені вище наукові плани дорученої йому установи. Також учений вказує на те, що „Президія Академії прив’язує велику вагу до тої справи і настоює на тому, щоби [було] зібрано якнайбільше цього матеріалу, що має бути зараз же в 1945 р. виданий і освітлений”. Згадуючи у листі про своє перебування весною і влітку 1944 року в Рудниках, Колесса зазначає: „я чув багато таких пісень, їх називали партизанськими, що оспівували теперішню війну, (...) смерть партизана, здріствя й інші надужиття німецьких загарбників і т. ін. Співала їх дуже гарно дочка Вашого попередника, 16-літня панночка Дарця з рудницькими дівчатами, про яких легко буде можна довідатися”. Далі вчений згадує: „я в тому часі був так страшно пригноблений і заклопотаний родинними справами, всі ми знаходилися тоді в такій небезпеці, що я ніяк не міг взятися до записування етнографічних матеріалів”. Відтак, зіславшись на важкий стан свого здоров’я й, у зв’язку з тим, на неможливість його особистого приїзду в Рудники для фіксації фольклорних матеріалів, Філарет Колесса звертається через о. Сабата до його „Високоповажаної Доні, Панни Жені, з уклінною проською, щоби була ласкава списати бодай тих кільканадцять партизанських пісень, які співала колись Лявришинівна з дівчатами”.

Не важко встановити, хто така Дарця Лявришинівна, дочка попередника отця Олександра-Романа Сабата. У вже згаданій статті С. Яцишина „Історія церкви святого архангела Михаїла” зазначено, що з 1941 до 1944 року настоятелем церкви святого архангела Михаїла в с. Рудники був отець Василь Лавришин. Він – родом із с. Красне тепер Рожнятівського району Івано-Франківської області – батько композитора, піаніста, диригента, збирача й редактора відомої збірки „Пісень УПА” Зеновія Лавришина [6]. Отже, Дарія – донька Василя та старша рідна сестра Зеновія Лавришиних. Та ще наприкінці літа – початку осені 1944 року о. Лавришин із родиною був змушений податися на еміграцію. Цей орієнтовний термін здогадно встановлено з огляду на те, що ще в серпні того року священник зробив останні

записи в „Книгу оповідей греко-католицького уряду парохіяльного в Рудниках”, яку започаткував ще Стефан Яворський. Про це, зокрема, згадує Роман Сколоздра у своєму дописі „Метричні книги села Рудники” до згаданої вище збірки про історію цього села [5, с. 39]. До еміграції о. Лавришина спонукали не то проблеми з прийшлими „визволителями”, не то продовження його переслідування польськими карателями, які дошкуляли йому ще у вересні 1939 року, коли священник перебував у с. Верині, про що дізнаємося з наукової розвідки того ж Р. Сколоздри „Національно-визвольна боротьба на Миколаївщині у 20–50-х роках ХХ століття” [5, с. 35]. Спочатку він вирушив до Німеччини, а через п’ять років – до Канади й оселився в Торонто.

Зі згаданого листа важко збагнути, чи Філарет Колесса знав про втечу о. Лавришина разом із родиною. Та вже в листі до дружини о. Сабата, у якому вчений зазначає: „Від себе і від Академії Наук був би я дуже вдячний Впов. Панні Жені, як би була ласкава зайнятися списуванням фольклорних матеріалів, що стоять у зв’язку з Вітчизняною війною”, – не згадує Дарії Лавришин. Стосовно ж того, чи Євгенія¹, донька подружжя Сабатів, усе-таки зробила якісь записи фольклорних матеріалів, що стосуються „Вітчизняної війни”, то це хіба би можна дізнатися, з’ясувавши наявність або відсутність їх в архіві Філарета Колесси чи деінде.

Щодо самої постаті Євгенії Сабат, то допоки з листа до дружини о. Сабата відомо, що вчений був готовий протезувати їхню доньку „на якусь посаду у Львові”. Та у списках співробітників Академії наук у 1945 році вона не числиться. А вже з листа дружини Філарета Колесси Марії до Сабатів після кончини вченого, який датовано 11 квітня 1947 року, можемо припустити, що Євгенія на той час уже проживала (й правдоподібно працювала) у Львові, оскільки в ньому, крім вдячності за співчуття, зазначено, що „Женя розкаже все що знає про хворобу і смерть мого доброго Мужа”. Цей лист потрапив до мене разом зі згаданими посланнями Ф. Колесси та, на превеликий жаль, зберігся тільки в електронній формі. Саме тому сканкопію цього листа подано нижче (див. с. 169) разом із листами академіка. Очевидно, можна б довідатися набагато більше про Євгенію Сабат. Та це теж уже не настільки важливо для цього студіювання.

Вагомішим є принаймні те, що у збірці „Фольклор Вітчизняної війни” (1945 р.) за редакцією Філарета Колесси [8] записи із села Рудни-

---

¹ Євгенія – згодом від імені Женя (малоймовірно – Зеновія).

ки відсутні. Найправдоподібніше Дарія Лавришин із рудниківськими дівчатами співала згадані партизанські пісні про українських партизан, які боролися як із фашистсько-німецькими, так і з московсько-більшовицькими загарбниками. Тому вони аж ніяк не могли увійти до цієї збірки. Хоча, як відомо, багато з цих наспівів у повоєнний час перелицьовували та підлаштовували під пісні про советських партизан. Та дещо незрозумілим є те, що в уже згаданому виданні Зеновія Лавришина „Пісні УПА” [6] не знаходимо пісень не тільки з голосу його старшої сестри, а й узагалі з родинного села Рудників.

Тож підсумовуючи результати здійсненого текстологічного аналізу згаданих листів Філарета Колесси та його дружини, необхідно констатувати, що навіть бодай поверхневий системний науковий пошук відкриває широкі можливості для подальшого детальнішого (поглибленого) студювання закладених в об’єкті дослідження на перший погляд незримих висновків. А вже відтак до отриманих побіжних наукових висновків варто застосувати мультидисциплінарний підхід, до якого би долучилися зацікавлені різнопрофільні фахівці: у цьому випадку не тільки етномузикологи, а й фольклористи, історики, біографи, релігієзнавці, зрештою, колессезнавці тощо.

Листи подано без купюр із повним збереженням правопису та стилістики. Уточнення від автора публікації зазначено в клямрах.

Список використаних джерел

1. Греко-католицька митрополича консисторія, м. Львів. *Центральний державний історичний архів України*, м. Львів. Фонд № 201. Опис № 1 в. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua/pdf/F.%20201%20op.%201%20v.pdf>
2. Грица С. Філарет Михайлович Колесса. Київ, 1962. 112 с.
3. Історія Національної академії наук України (1941–1945): Частина 1. Документи і матеріали / редкол.: О. Онищенко (відп. ред.) та ін. Київ, 2007. 808 с.
4. Історія Національної академії наук України (1941–1945): Частина 2. Додатки / редкол.: О. Онищенко (відп. ред.) та ін. Київ, 2007. 576 с.
5. Миколаївщина: збірник наукових статей / відп. ред. Л. Войтович. Т. 2. Львів, 2002. 319 с.
6. Пісні УПА / збір. і зредаг. З. Лавришин. Торонто – Львів, 1996–1997. Літопис Української Повстанської Армії; том 25. 556 с.
7. Рудники. Історико-краснзнавчий нарис / Ковтало Б., Сколоздра Р., Яцишин С. Львів, 2005. 330 с.
8. Фольклор Вітчизняної війни / під ред. акад. Ф. Колесси. Львів, 1945. 64 с.
9. Шуст Я. Ф. М. Колесса. Київ, 1955. 60 с.

REFERENCES

1. Hreko-katolytska mytropolycha konsystoriia, m. Lviv [Greek Catholic Metropolitan Consistory, Lviv] (1806–1945). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy* [Central State Historical Archive of Ukraine]. Lviv, F. 201, Op. 1v. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua/pdf/F.%20201%20op.%201%20v.pdf> (in Ukrainian).
2. Hrytsa, S. (1962). *Filaret Mykhailovych Kolessa*. Kyiv, 112 p. (in Ukrainian).
3. Onyshchenko, O. (ed.) (2007). *Istoriia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy (1941–1945): Chastyna 1. Dokumenty i materialy* [The History of the National Academy of Sciences of Ukraine 1918–1923: Part 1. Documents and materials]. Kyiv, 808 p. (in Ukrainian).
4. Onyshchenko, O. (ed.) (2007). *Istoriia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy (1941–1945): Chastyna 2. Dodatky* [The History of the National Academy of Sciences of Ukraine 1918–1923: Part 2. Additions]. Kyiv, 576 p. (in Ukrainian).
5. Voitovych, L. (ed.) (2002). *Mykolaivshchyna: zbirnyk naukovykh statey* [Mykolaiv region: collection of scientific articles]. T. 2, Lviv, 319 c. (in Ukrainian).
6. Lavryshyn, Z. (1996–1997). *Pisni UPA* [UIA Songs]. Litopys Ukrainskoi Povstanskoi Armii [Chronicle of the Ukrainian Insurgent Army]. T. 25, Toronto – Lviv, 556 p. (in Ukrainian).
7. Kovtalo, B., Skolozdra, R., Yatsyshyn, S. (2005). *Rudnyky. Istoryko-kraieznavchy narys* [Rudnyky. Historical and local lore essay]. Lviv, 330 p. (in Ukrainian).
8. Kolessa, F. (ed.) (1945). *Folklor Vitchyznianoi viiny* [Folklore of the Patriotic War]. Lviv, 64 p. (in Ukrainian).
9. Shust, Y. (1955). *F. M. Kolessa*. Kyiv, 60 p. (in Ukrainian).

Vasyl Koval, ethnomusicologist, composer, PhD, senior researcher, assoc. prof. at the Department of Musical Folkloristics of the Lviv National Musical Academy named after Mykola Lysenko (Lviv), vmk333@ukr.net, +38 050 610 34 25.

Three unknown letters of Filaret Kolessa

Three unknown letters of Filaret Kolessa are the object of research in this scientific investigation: the first letter addressed to the “Reverend Father Dean” dated December 30, 1944, the second one to “Dear Friend Mykhailo Bardak, Master in Rudnyky” – January 14, 1945, and the third to “Her Excellency Mrs. Benefactress”, without a date. A letter from his wife Maria is also considered. Seemingly, it would be enough just to publish them. But these letters are being a good material for systematic scientific research and comprehensive investigation of traditional spiritual culture, its carriers, connoisseurs and researchers, etc. Therefore, these messages deserve detailed textual analysis.

Summarizing the results, it should be noted that even a superficial systematic scientific research opens wide opportunities for further more detailed (in-depth) study

of the invisible at first sight conclusions laid down in the object of study. This means, that a multidisciplinary approach should also be applied to the obtained scientific conclusions, which could be joined by interested specialists from different areas: in this case not only ethnomusicologists, but also folklorists, historians, biographers, theologians, and finally, Kolessa-scholars.

Key words: Filaret Kolessa, epistolary, folklore.

Стаття надійшла до редколегії 9.10.20

Лист № 1

30.XII.1944

Львів, вул Чарнецького

26/Кв 10

Високопреподобний

Отче Декане!

На вступі прошу ласкаво вибачити, що, хоч особисто незнайомий, наслідуюся клопотати Вас ось якою справою:

У Львові з приходом радянської влади відновлено філіял Київської Академії Наук УРСР, а в ньому й Інститут Мистецтвознавства, Фольклору й Етнографії, керівництво якого повірено мені. В тематичному плані праць нашого інституту поставлено на першому місці збирання й опрацювання фольклорних матеріялів пісень, оповідань, приказок і т. п., які в'яжуться з теперішньою вітчизняною війною. Президія Академії прив'язує велику вагу до тої справи і настоює на тому, щоби зібрано якнайбільше цього матеріялу, що має бути зараз же в 1945 р. виданий і освітлений.

Перебуваючи весною і літом цього року в Рудниках, я чув багато таких пісень, їх називали партизанськими, що оспівували теперішню війну, нпр смерть партизана, здиства й інші надужиття німецьких загарбників і т. ін. Співала їх дуже гарно дочка Вашого попередника, 16-літня панночка Дарця з рудницькими дівчатами.

Одначе я в тому часі був так страшно пригноблений і заклопотаний родинними справами, всі ми знаходилися тоді в такій небезпеці, що я ніяк не міг взятися до записування етнографічних матеріялів; а тепер з огляду на зимно і лихий стан мого здоров'я (тиснення крові у мене ненормально високе, доходить понад 220°) не можу пускати в таку далеку дорогу і ризикувати перестудою (бо мені йде вже 74-й рік життя!).

Отже через Вас, Високопреподобний Отче Декане, звертаюся до Вашої Високоповажаної Доні, Панни Жені, з уклінною просьбою, щоби була ласкава списати бодай тих кільканадцять партизанських пісень, які співала колись Лявришинівна з дівчатами, про яких легко буде можна довідатися. Може ще й інші дівчата чи жінки знають ще більше пісень, а може в останніх часах повстали і поширилися ще якісь інші нові пісні, зв'язані з теперішньою війною, звірствами німців, їх соромною утечею, героїчними подвигами Червоної Армії, й виступами наших партизан в обороні укрижелених, як це мало місце нпр. у Верині.

Може ще хтось із рудницьких інтелігентів схотів би зайнятися записуванням таких матеріялів, не тільки пісенних, але й прозових, напр. оповідань наочних свідків про воєнні події й переживання та настрої, – усе те був би дуже цінний матеріял для історії теперішньої війни й участь у ній українського народу. А втім – це наш патріотичний обов'язок, щоби такі матеріяли не пропали, а збереглися для вічної пам'яті потомків. Було б бажано долучити нотні записи мелодій, але коли не було б кому записати ноти – то бодай тексти треба конечно зібрати. Будемо дуже вдячні – я особисто і колектив наших робітників. При цій нагоді долучуюся до прохання моєї дружини, щоби ВПов. Панство були ласкаві улекшити справи нашої помічниці Марині. Остаю з глибоким поважанням. ВПов. Панам низенький поклін.

Ф. М. Колесса.

Лист № 2

До Шановного Товариша Михайла Бардака
господаря в Рудниках.

Шановний Господарю!

Щиро дякую Вам за переховання моєї валізки, в якій знаходилося між іншим моє зимове убрання і вовняний светер.

Уповажнюю Високоповажану Паню Деканову Сабатову до відібрання цієї валізки, і коли там знайдеться моє убрання і светер, Пані Деканова Сабатова передасть Вам від мене п'ятсот рублів у нагороду за переховання. Я завжди був пересвідчений у Вашій чесности, і тішуся, моя довіра до Вас оправдалася тепер Вашим гарним учинком, який приносить честь нашому українському селянству.

З Новим Роком 1945 желяю Вам і Вашій Родині щастя, здоров'я і всього найліпшого.

З належним поважанням
Акад. Філарет М. Колесса

У Львові д. 14.I.1945
вул. Чарнецького 26, квартира 10.

Лист № 3

Високоповажна Пані
Добродійко!

Сердечно дякую за ласкаве відобрання моєї валізки з убранням і светером від Мих. Бардака. Теплий одяг тепер мені дуже потрібний; однак подорож до Рудник тепер зимою для нас старих получена ~~по-~~лучена з великими труднощами. Поручати привезення комусь із тих осіб, що часто їздять на село, – небезпечно, бо можуть річі пропасти в дорозі (хоч я охотно заплатив би за доставку).

Отже я був би надзвичайно вдячний і зобов'язаний Високоповажаним Панству, як би їдучи до Львова були ласкаві забрати з собою мою валізочку (вона невеличка і не тяжка) Це була б для нас неоцінена прислуга – але я навіть не смію накидуватися з такою пропозицією, бо їдучи до Львова Вп. Панство певно будуть мати досить своїх річей. Отже хіба будемо чекати на якусь щасливу нагоду.

Як би Впов. Панство колинебудь приїхали до Львова, то просимо ласкаво загостити до нас (вул. Чарнецького 26/І п. кв. 10), а будемо дуже тішитися.

В усякому разі прошу подати відомість, чи Вп. Панна Женья рефлектує ще на якусь посаду у Львові? Бо коли так, то треба би внести відповідну заяву[,] короткий життєпис і якісь документи у відписі (нпр матуральне свідоцтво). Від себе і від Академії Наук був би я дуже вдячний Впов. Панні Жені, як би була ласкава зайнятися списуванням фольклорних матеріалів, що стоять у зв'язку з Вітчизняною війною. Долучую окрему відозву, яку АН розіслала деяким учителям.

Сердечно дякую Високопреп. Отцю Деканові, що були ласкаві також заінтересуватися цією справою.

Ожидуючи ласкавої відомості[,] остаю з правдивою пошано[ю] до Високопов. Панства, Впов Пані Добродійці [далі, правдоподібно, дописано олівцем] ручки цілую[.]

Ф[.] Колесса

Лист Марії Колесси

У Львові, дня 11.IV.1947.

Високодостойні Панство!

Щиро дякую за вирази співчуття з причини смерті, мого, ніколи не забутого Філярета. – Я переходжу страшні дні. Болю мого не умію описати. Женья розкаже все що знає про хворобу і смерть мого доброго Мужа.

Сердечно здоровлю Дорогих
Панство.

Колесса Марія

